

Центр політико-правових
реформ

01001, Україна, Київ,
вул. Хрещатик, 4, оф. 13

Телефон: +380 (44) 278-03-17, 278-03-72
Факс: +380 (44) 278-16-55
centre@pravo.org.ua

**Голові Комітету Верховної Ради України
з питань організації державної влади, місцевого
самоврядування, регіонального розвитку та містобудування**

А. КЛОЧКУ

Шановний Андрію Андрійовичу!

На Ваше прохання надати Комітету зауваження і пропозиції щодо низки законопроектів інформуємо про таке.

Проект Закону «Про всеукраїнський та місцеві референдуми за народною ініціативою» №1123 регулює лише проведення національного та місцевого референдумів за народною ініціативою та ігнорує передбачені Конституцією випадки обов'язкового призначення всеукраїнського референдуму. Відповідно до статей 72, 73, пункту 2 частини першої статті 85, статті 156 Конституції України Верховна Рада обов'язково призначає всеукраїнський референдум у випадку зміни території України, а Президент України - у випадку зміни розділів I, III, XIII Конституції України. Врегулювання окремим законом організації та порядку проведення всеукраїнських і місцевих референдумів лише за народною ініціативою є хибним підходом, що ігнорує необхідність законодавчої деталізації конституційних засад народовладдя, насамперед, врегулювання обов'язкових національних референдумів.

Проект «Закону про всеукраїнський референдум» №2182 в процедурних питаннях базується на положеннях зареєстрованого у попереднього скликанні Парламенту законопроекту №2145а, однак передбачає 2 інших види референдуму: установчий та рекомендаційний. Установчий референдум передбачає прийняття нової Конституції за народною ініціативою без участі Парламенту, що на думку багатьох фахівців суперечить Конституції України та європейським принципам. Відповідно до Розділу XIII Конституції України референдум є заключним етапом для зміни захищених розділів Конституції. Відповідно ухвалення нової редакції Конституції має передбачати національний референдум як заключний етап (аналогічно до процедури зміни розділів I, III, XIII). Для розробки та попереднього схвалення нової Конституції необхідно законом передбачати утворення представницького органу установчої влади – конституанти. Схвалену нею Конституцію уже можна затверджувати референдумом. Проектом також пропонується надати

Президенту повноваження заблокувати проведення референдуму через неконституційність питання референдуму або не відповідність Закону навіть без мотивування свого рішення. Нагадуємо, що з 30 вересня 2016 року повноваження визнавати неконституційними питання референдуму належить виключно Конституційному Суду України. Також законопроектом передбачається, що Президент має підписати закони, ухвалені на референдумі, що не відповідає конституційним повноваженням Президента.

Утім, звертаємо увагу, що вже тривалий час українці позбавлені можливості реалізувати своє конституційне право на участь у всеукраїнському та місцевих референдумах після визнання Закону України «Про всеукраїнський референдум» 2012 року неконституційним (див. Рішення Конституційного Суду України № 4-р/2018). Саме Парламент зобов'язаний забезпечити реалізацію цього конституційного права.

Задля цього рекомендуємо розпочати процес ухвалення нового закону про всеукраїнський референдум, основою якого мав би стати зареєстрований у попередньому скликанні Верховної Ради проект Закону «Про всеукраїнський референдум» №2145а. Проект пропонує закріпити на законодавчому рівні положення щодо підготовки та проведення всеукраїнського референдуму відповідно до вимог Конституції України з урахуванням положень Кодексу належної практики щодо референдумів, Керівні принципи щодо конституційних референдумів на національному рівні*.

Проект №2145а передбачає запровадження скасувального законодавчого референдуму за народною ініціативою, що дає можливість Українському народу на референдумі скасувати закон або його окремі положення.

Висновок:

Центр політико-правових реформ рекомендує відхилити законопроекти № 1123, № 1221, № 2182 та створити робочу групу з розробки проекту закону про всеукраїнський референдум, узявши за основу проект №2145а. До робочої групи варто залучити експертів із міжнародної організації IFES, а також експертів українських громадських організацій, які протягом останніх років боролися за чесний референдум в Україні. У разі створення робочої групи Центр політико-правових реформ з вдячністю візьме у ній участь та делегує до її складу експерта з конституційного права Юлію Кириченко.

Також Юлія Кириченко готова взяти участь в засіданні Комітету 30 жовтня 2019 року, якщо їй буде замовлено перепустку, оскільки я перебуватиму у відрядженні.

З повагою,

**Голова правління
Центру політико-правових реформ**

КОЛУШКО І. Б.

* <http://pravo.org.ua/img/books/files/1481814252r.pdf>